

In de jaren zeventig werden de Le Roy-tuinen een begrip. Overal ontstonden wilde plantentuinen, een rage die zijn sporen heeft nagelaten en waaraan Louis G. le Roy ook nu nog onverdroten nieuwe impulsen probeert te geven. Over hoe de wilde plantentuin zich heeft ontwikkeld, nog steeds in ontwikkeling is op weg naar een nieuwe cultuur (?), de tegenstand die Le Roy ontmoet, de hoop die hij heeft en de binnen- én buitenlandse belangstelling die zijn filosofie trekt, in dit verhaal meer.

Le Roy's tuinen méér dan 'wild'

door Jan Sloothaak

„Wat ik nastreef is geen eindresultaat maar evolutie. Misschien kom je dan bij een nieuwe cultuur uit”. Louis G. Le Roy, de man van de „wilde plantentuin”, is nog volop in de weer om zijn ideaal van een wereld waarin de mens beter met de natuur omgaat, te verwezenlijken. Hij praat zich er letterlijk de keel schor voor. Zelfs in die mate dat hij van zijn dokter een jaar lang niet heeft mogen praten. „Door de vele lezingen had ik knobbels op mijn stembanden gekregen”.

Een tiental jaren geleden werd de wilde plantentuin van Le Roy een rage. Er staken overigens ook veel misverstanden de kop op. Misschien was dat omdat Le Roy zijn tuinen „wild” noemde. Dat wekte associaties op met verwildering. De tuinen van Le Roy zijn echter veel meer dan alleen maar wild: wat de landschapsman uit Heerenveen eigenlijk voor ogen staat is juist een systeem. Met zijn tuinen wil hij iets verbeelden van het natuurlijke systeem. „Een organisatie die altijd in leven blijft”.

Men zegt van de natuur dat als je die zijn gang laat gaan, er een chaos ontstaat. „Dat is misschien waar, maar chaos staat dan voor de grootste diversiteit. Daaruit komt steeds weer iets nieuws voort”. In de denkwereld van Le Roy wordt geduld dan een sleutelwoord. Er is tijd nodig. Een mensenleven is niet voldoende. „Ik stel het niet op prijs om iets te presteren, hoogstens om een begin te maken met een verandering in mentaliteit. Ik ben geen cultuurpessimist, zoals de Club van Rome, die het allemaal zo negatief ziet”. Als je de tijd zijn gang laat gaan, zie je dat culturen elkaar opvolgen. Normaal is dat de ene cultuur voortbouwt op de vorige, zoals bij opgravingen uit de oudheid altijd weer blijkt.

Dynamisch

„Het is toch absurd dat wij blijven vasthouden aan een schoonheidsideaal dat is afgeleid van het negentiende-eeuwse ra-

tionele denken, toen de tuinen allemaal in een strak rechthoekig jasje werden gestoken?” Ons landschap heeft een statisch, onveranderlijk aanzien gekregen. Daartegenover wil Le Roy een dynamische ontwikkeling stellen. Daarbij stuit hij op weerstanden, vooral van de „ambtenarij”, die wat zij op de tekentafel wrocht meteen als voltooid, een eindresultaat, wil zien. Maar eigenlijk is tegenstand goed. Om die te doorbreken is actie nodig. En actie roept reactie op. Dat is precies wat Le Roy wil. Het schept de mogelijkheden om ergens beweging in te krijgen, overeenkomstig de dynamiek die de natuur eigen is.

Jaar van de natuur

Het begon allemaal in de jaren zestig. In die tijd ontstond de eerste Le Roy-tuin aan de Kennedylaan in Heerenveen. Volgens kwam 1970, het jaar van de natuur. Allerlei initiatieven om een andere weg in te slaan bij het natuur- en landschapsbeheer kwamen in het middelpunt te staan. Louis le Roy, opgeleid aan de Akademie voor Beeldende Kunst in Den Haag en van huis uit docent kunstgeschiedenis en creatieve vakken, bleek een koploper te zijn. Zijn wilde tuinen, de Kennedylaan in Heerenveen, de tuin bij zijn woonhuis in Oranjewoud en het natuurgebied Mildam (2,5 hectare) waren drie fronten waarop hij de strijd aanbond tegen de plantsoendiensten, die de natuur in het keurslijf van een parkachtig landschap wilden dwingen. Zijn geruchtmakende boek „Natuur uitschakelen, natuur inschakelen” maakte veel los. De wilde tuin werd voor sommigen een „must”, voor anderen een bezoeking.

Reservaatjes

Bermen werden vaak niet meer glad geschoren maar bloeiden er lustig op los. Naast de tuin met het keurige gazonnetje liet de buurman het (on)kruid welig tieren.

Anderen vonden het heidetuintje een toch weer „nette” oplossing. Ook die heidetuinen wijzen wel op verandering. Als zodanig worden ze door Le Roy toegejuicht. Toch passen ze nauwelijks in zijn ideeën, omdat het in feite — net als de gazonnetjes — tuinen met eenduidige soorten zijn, richtingen die al voltooid zijn.

Om die reden wil Le Roy ook niet op één lijn gesteld worden met het weer in zwang komen van de heemtuinen. Daarin worden alle planten zo gerangschikt als ze in een vroegere fase van de geschiedenis zich hadden ontwikkeld. Zo willen de heemtuinen het ook houden. „Heel knap hoor, maar het zijn niet meer dan reservaatjes van hoe het geweest is. Erg mooi voor plantenliefhebbers. Maar ik wil meer dan tien gelukzaligen in een paradijsje”.

Eén geheel

De filosofie van Le Roy houdt allerm minst op bij de tuin, laat staan bij de wilde plant. „De wilde plant is niet de essentie. Ik veracht de cultuurplant allerm minst, maar probeer combinaties te leggen”, zegt hij. In zijn filosofie vormen bebouwing, tuin en landschap één geheel. Onverbreekelijk met elkaar verbonden en elkaar beïnvloedend. Alles heeft daarin een functie. Ook de materialen die bij afbraak vrij komen, kun je opnieuw verwerken. Ieder een kan daar in principe in werken. „Extreem gesteld kun je zeggen dat de plantsoendienst overbodig is”. In de ambtelijke wereld overheerst een zekere vrees, voortkomend uit de zorg waar het uiteindelijk op uitloopt. „Men is bang dat het met de heidetuintjes uit de hand loopt. Wat men niet ziet is dat het met de stad uit de hand loopt. Neem Amsterdam. Drugsverslaving, geweldpleging.”

Passiviteit

In de visie van Le Roy heeft dat (mede) te maken met het feit dat de mensen, en met name de jeugd, tot passiviteit zijn gedomd. De mens leeft in een voltooide wereld, er is niets meer te doen aan het Vondelpark. De mens zegt: wat moet ik nog doen? Le Roy vindt dat het statische beeld van de stad weer veranderd moet worden in een dynamische ontwikkeling. Waar de architect, de tuinarhitect en de burger aanvullend bezig zijn. Waar de kunstenaar niet meer de absurde verplichting heeft om jaarlijks een paar werkstukken aan CRM te leveren om in aanmerking te komen voor ondersteuning, maar waar hij nuttig ingeschakeld kan worden in het natuurlijke systeem.

Louis G. le Roy: wat is nastreef is evolutie...

Le Roy gelooft dat de tijd al voor hem aan het werk is. Een gifaffaire als in Lekkerekkerk staat niet op zichzelf. Er blijken veel meer van die affaires te zijn. In het cultuurbeeld dat hem voor ogen staat, zou dat niet mogelijk zijn geweest. In onze huidige cultuur wél. De mens — zo ziet hij het — is niet alleen vervreemd van zijn stad, maar ook van de natuur; kortom van zijn hele omgeving. De grond is in bezit van een instantie, voor het gevoel van de burger is de grond dus eigenlijk van niemand. Hij is er zelf niet meer bij betrokken, niet verantwoordelijk voor wat er met die grond gebeurt. Als dat wel zo was, zou niemand de kans krijgen gif te storten. De burger of burgeres die werkzaam bezig is met zijn eigen omgeving, zich betrokken en verantwoordelijk weet, zou daarvoor een stokje steken. Er wordt een veel sterker sociaal gevoel ontwikkeld. Mensen die samen werkzaam zijn, moeten op elkaar wachten, raken ook met elkaar in gesprek.

Ambtenarij

Lekkerekkerk was alleen mogelijk doordat geen mens er iets mee te maken had. De oplossing die men nu zoekt, het instellen van milieudiensten die alles moeten regelen, vindt Le Roy niet de juiste. De ambtenarij van de plantsoendiensten krijgt gezelschap van de ambtenarij van het milieu. Het advies van Le Roy: betrek de mensen erbij en geef hun ook de economische mogelijkheden om actief werkzaam te zijn. Dat is economisch gezien zelfs een voordeel. Als voorbeeld noemt Le Roy de naar hem genoemde tuin in de wijk Lewenborg. Zes en een halve hectare grond tussen de bebouwing door, waar mensen zelf kunnen werken en dat ook blijken te doen.

„Toen Max van den Berg mij als toenmalig wethouder benaderde voor de Groningse Le Roy-tuin, heb ik gevraagd wat een normale parkaanleg zou kosten. Dat was anderhalf miljoen gulden voor de aanleg en nog eens tachtigduizend gulden per

jaar voor het onderhoud. Ik heb gezegd: houd die anderhalf miljoen maar in je zak maar geef die tachtig mille per jaar aan de burgers”.

Zo bespaarde Groningen in Lewenborg een aardige hap geld op aanlegkosten voor een park, terwijl de burgers financiële armsglag kregen om iets te doen. Dat gaat, zij het met vallen en opstaan. Groningen is een fase in de Le Roy-ontwikkeling zoals de Kennedylaan in Heerenveen een startpunt was.

Statussymbool

Dat Heerenveense project is in de ogen van Le Roy overigens wat vastgelopen. Het gaat om een strook grond van een kilometer lang en achttien meter breed, waar Le Roy een fantastisch fraai stuk natuur heeft gemaakt. De fout die Heerenveen nu volgens hem maakt is dat men die Le Roy-tuin als een soort statussymbool is gaan zien, dat men in de huidige staat wil behouden. Dat past nu net niet in zijn visie, die juist een steeds verder gaande dynamische ontwikkeling inhoudt, waar mensen bezig blijven.

In de Groningse tuin is volop activiteit van mensen die naar eigen inzicht handelen. De een bouwt speelwerkstukken, de ander breidt zijn tuin wat uit voor een groentetuin in „openbaar groen”. De TH Twente experimenteert met een windmolenproject om een sloot op pelt te houden en voor eventuele bevoeling. De enorme geld- en energiestroom die normaal gaat zitten in het onophoudelijk maalen en schoffelen van parken, worden nu omgebogen naar het bouwen in een natuurlijk systeem.

Regenboogkerk

Interessant is ook de ontwikkeling van de Regenboogkerk in Leeuwarden. Een samenspel tussen een kerkeraad op oecumenische grondslag, architect Ton Alberts,

Le Roy, kerkgangers en omwonenden. Tuin en kerk staan aan alle kanten open voor wie er wil werken of gewoon verblijven. „De kerk wordt steeds uitgebouwd in een zich zelf verrijkend natuurlijk systeem”.

Overigens is Le Roy niet tegen een gladgeschoren gazon, mits functioneel (noodzakelijk om te spelen, te zonnen enz.) en niet alleen om het vasthouden van een statisch park dat „af” is zoals het van de tekentafel komt. Nederland is bang om burgers met overheidsgrond te laten werken en vreest dat alles straks niet meer in regeljes is te vatten, maar ook de cultuurmaatschappijen die zich bezig houden met landschapsontwerpen, worstelen volgens Le Roy tegen. Ze ervaren de wilde tuin als een bedreiging.

Le Roy is er overigens van overtuigd dat in de loop van de tijd — die onontbeerlijke factor — toch moet worden ingespeeld op de nieuwe ontwikkelingen. Onverdroten verder gaan met steeds weer nieuwe prikkels noopt tot tegenspel van de ambtenarij en de reactie daarop.

Buitenland

Intussen geniet Le Roy ook navolging in het buitenland. De universiteiten van Bremen en Hamburg bij voorbeeld borduren verder op zijn inzichten, zijn geruchtmakende boek is in het Duits vertaald.

Een stad als Essen (Duitsland) heeft veel belangstelling getoond en is onlangs nog met een delegatie op bezoek geweest bij de Regenboogkerk in Leeuwarden. In Parijs is Le Roy betrokken bij het ontwerpen en ontwikkelen van Cergy-Pontoise, een van de vijf nieuwe voorsteden die om Parijs worden gebouwd. In diverse Europese landen houdt hij lezingen en bezoekers komen van overal uit de wereld, tot uit Japan. „Ook uit Nederland trouwens, ze komen hier vaak bij bussen vol,” aldus Le Roy.